



SAKSBEHANDLER  
Bård Langvandslie, Lars Erik Eibak Bru, Ingunn  
Holm

VÅR DATO  
10.10.2022

postmottak@ra.no  
www.riksantikvaren.no

VÅR REF.  
22/03687-2

DERES REF.

DERES DATO

Trondheim kommune  
Postboks 2300 Torgarden  
7004 TRONDHEIM

## **NTNU - Campusutvikling - Reguleringsplan - Gløshaugen - Delområde 3 - Trondheim kommune, Trøndelag - KulturminneID 87590 - innsigelse**

Vi viser til vedtak i møte 21.06.2022 i bygningsrådet i Trondheim kommune om offentlig ettersyn av ovenfor nevnte sak, og fylkesutvalgets behandling av sak 181/22 fylkeskommunens uttalelse ved offentlig ettersyn av detaljregulering for NTNU Campus, delområde 3, Gløshaugen og Høgskoledalen, Trondhjem kommune i møte 6. september 2022.

Vi viser også til e-post fra Trondheim kommune ved Silje Meslo Lien, datert 21.9.2022, der Riksantikvaren innvilges frist til 10.10.2022 for å komme med en uttalelse.

**Riksantikvaren reiser innsigelse til reguleringsplan for Gløshaugen - Delområde 3. Hovedbygningen på NTNU er universitetsanleggets mest markante og kjente bygning. Bygningen har nasjonal verdi og er fredet etter kulturminneloven i 1994 og 2014. Gjennom fredningen er Gløshaugen valgt ut som et av landets viktigste kulturminner.**

**Endringene som foreslås for hovedbygningen på NTNU innebærer riving av deler av den fredete bygningen og et nytt bygningsvolum foran den gamle bygningen mot nordvest Tiltakene er i direkte konflikt med hovedbygningens nasjonale verdier og de to fredningsvedtakene for hovedbygningen. Samlet sett viser planforslaget endringer som overskrider hva det kan gis dispensasjon for etter kulturminneloven.**

Riksantikvaren har tatt over saken fra Trøndelag fylkeskommune for vurdering av innsigelse på selvstendig grunnlag, i henhold til underretningsplikten innen kulturmiljøforvaltningen, jf. § 7 i

*Forskrift om fastsetting av myndighet mv. etter kulturminneloven, jf. vårt brev til Trondheim kommune av 12.9.2022.*

### **Planforslaget**

Hensikten med planen å legge til rette for ny universitetsbebyggelse på Gløshaugen med tilhørende uteoppholdsarealer og infrastruktur. Planområdet er på cirka 165 daa og ligger på Gløshaugen like sør for Midtbyen i Trondheim. Det omfatter store deler av dagens universitetsbebyggelse her.

### **Saksgangen**

Reguleringsplanforslaget berører både bygninger og uteområder som er freda etter kulturminneloven. Vedtaket forutsetter dispensasjon fra kulturminneloven for å gjennomføre de tiltakene som er beskrevet i reguleringsforslaget. Kulturminneloven åpner ikke for dispensasjon for så omfattende tiltak som planen beskriver. Skal planen gjennomføres, må det gjennomføres en avfredning. Denne vurderingen ligger til Riksantikvaren. Riksantikvaren besluttet derfor å innhente og overta saken, jf. forskrift om fastsetting av myndighet mv. etter kulturminneloven § 7 (4) slik at vi på selvstendig grunnlag kan foreta en vurdering av tiltaket opp mot kulturminneloven.

### **Kulturminner, kulturmiljøer og landskap**

Universitetsområdet på Gløshaugen ble regulert i 1901, etter at Stortinget vedtok å legge NTH til Trondheim. Hovedbygningen på NTNU er tegnet av Bredo Greve og ble bygget i perioden 1905-16. Midtfløyen ble utvidet i 1947 med et tilbygg til biblioteket tegnet av Finn Berner og Tycho Castberg. Hovedbygningen var en av fire bygninger som dannet en ramme omkring et åpent og ubebygget areal, en "campus". Fra starten av var det fire bygninger som hadde en ensartet arkitektur: Hovedbygningen, Kjemisk laboratorium (Gamle kjemi), Elektroteknisk institutt og Varmekraftlaboratoriet, (nedbrent 1957). De to førstnevnte, som til forskjell fra hovedbygningen har gjennomført enklere pussete fasader, er fremdeles bevart og beskrives sammen med hovedbygningen det opprinnelige bygningsmiljøet. Hovedbygningen har i seg selv, og sammen med de øvrige og eldste høyskolebygningene på Gløshaugen nasjonal verdi, både arkitektonisk og kulturhistorisk og i norsk utdanningshistorie.

I de tre første årene etter at hovedbygningen var reist, holdt biblioteket til i et tårnværelse i 3. etasje, men fra 1916 var biblioteket på plass i 1. etasje og en lesesal med 76 plasser innredet. I 1924 ble sokkeletasjen tatt i bruk som bokmagasin. I 1946 ble den gamle lesesalen ominnredet

til utlånsekspedisjon, og ny lesesal på 350 m<sup>2</sup>, bokmagasin i to etasjer under lesesalen samt to lave fløyer mot øst og vest ble bygget til.

## **Fredning**

Hovedbygningen ved NTNU ble vedtaksfredet 26.1.1994. Fredningen omfatter eksteriøret og deler av interiøret.

Fredningen etter § 15 omfatter hovedbygningens eksteriør med alle hovedledd og detaljer, samt bygningens konstruktive hovedstruktur i form av opprinnelige vegger, etasjeskiller og takkonstruksjon. Fredningen omfatter videre interiørene i inngangsvestibylen, aulaen med hovedtrappeanlegget, festsalen, korridorene i alle etasjer og sidefløyenes hovedtrapperom, med alle detaljer, herunder fast inventar og lysarmatur.

Formålet med fredningen er å bevare anleggets arkitektoniske, arkitekturhistoriske og kulturhistoriske verdier mht. form, detaljering, materialbruk og samspill med omgivelsene. Formålet er videre at anlegget bevarer størst mulig grad av opprinnelighet. Formålet med fredningen er å bevare bygningens eksteriør og interiør både når det gjelder hovedstruktur og detaljering, som romstruktur, vinduer, dører, materialbruk, overflatebehandling, utsmykning og inventar. Formålet med områdefredningen er å ivareta hovedbygningens helhetlige samspill med parkanlegget og å bevare virkningen av bygningen i det omkringliggende miljøet.

### I fredningsbestemmelsene for Hovedbygningen heter det:

- I. Det er ikke tillatt å bygge på eller rive, helt eller delvis, den fredede bygningen.
- II. Utskifting av bygningselementer og materialer, eller forandring av overflatebehandling eller farger eller annet arbeid som går videre enn vanlig vedlikehold på den fredede bygningen, er ikke tillatt. Dette gjelder både i eksteriøret og i de deler av interiøret som omfattes av fredningen.
- III. Vedlikehold og istandsetting skal utføres med tradisjonelle materialer og etter metoder tilpasset bygningens egenart.

### Forskriftsfredning av bl.a biblioteket av 18.6.2014

1. september 2006 ble Kongelig resolusjon om overordna føresegner om forvaltning av Statens kulturhistoriske eiendommer (SKE) vedtatt. Denne påla Staten å gjennomgå sin eiendomsportefølje med sikte på å kartlegge og verne det som er kulturhistorisk viktig. Dette skulle gjøres gjennom sektorvise landsverneplaner. Departementene hadde selv ansvaret for gjennomføringen av prosjektet og for å vurdere vern av sine eiendommer. Gjennom SKE-

arbeidet har det enkelte departement og Riksantikvaren sammen kommet til enighet om hvilke kulturminner som skal ivaretas for framtiden som en del av vår felles historie.

Vedtaksfredningen av NTNU fra 1994 vektla i liten grad hovedbygningens utdanningshistoriske verdi. Denne verdien ble erkjent under SKE-arbeidet og i 2014 ble det derfor vedtatt en forskriftsfredning for deler av interiøret som ikke var innlemmet i fredningen av 26. januar 1994. Fredningen av 18.6.2014 omfatter bibliotek/lesesal, lesesal for professorer, konstruksjonssal og auditorium. Fredningen inkluderer hovedelementer som konstruksjon, planløsning, materialbruk, overflatebehandling og bygningsdeler som vinduer, dører, gerikter, listverk og detaljer som skilt og dekor m.v. Fast inventar som skap, ovner m.v. er freda som del av interiøret.

### Nasjonale interesser

De freda bygningene og grøntanleggene er av nasjonal verdi. Gjennom fredningen er de valgt ut som noen av landets viktigste kulturminner.

### **Fylkeskommunens faglige vurdering**

I Trøndelag fylkeskommunes saksframstilling til Fylkesutvalgets møte 06.09.2022, sak 181/22 heter det:

#### Konsekvenser for fylkeskommunen som kulturminnemyndighet

*Planområdet for delområde 3 på Gløshaugen omfatter både fredede bygg og utomhusområder. Det ligger innenfor NB!-området for Gløshaugen som er en oversikt over byer og tettsteder i Norge med kulturmiljøer som har nasjonal interesse. Videre er området vernet ved en hensynssone ved gjeldende kommuneplans arealdel. Hovedbygningen, høyskoleparken og alleene på Gløshaugen ble fredet i 1994. I 2014 ble de resterende eldste universitetsbygningene på platået samt campusplenen fredet som del av landsverneplanarbeidet. Saken er svært kompleks og fylkesdirektøren har hatt tett dialog med forslagsstiller (Statsbygg, NTNU og konsulenter) om handlingsrommet for tiltak på og inntil fredede bygninger i løpet av hele planprosessen. Gjennom arbeidsmøter har kulturminnemyndigheten og utbygger kommet frem til overordnet gode grep innenfor kulturmiljøet, blant annet på og ved Hovedbygningen som kan være akseptable.*

#### Dispensasjon fra fredningsvedtaket

*Tiltak ut over vanlig vedlikehold må behandles etter egen søknad om dispensasjon. Tiltak i forslaget berører fredete områder og er i strid med overordnet fredningsvedtak fra 1994 og*

2014. Fylkesdirektøren kan ikke gjennom høringsuttalelsen dispensere fra forbudene som fremgår av disse vedtakene. Det må skje i dispensasjonsform jf. Kulturminneloven §§ 15a og 19 tredje ledd. Ved fristutløp for saksfremlegget er det ikke mottatt dispensasjonssøknad. Inntil fylkeskommunen mottar søknad om dispensasjon for tiltak som planen legger opp til og får behandlet denne gjennom vedtak, må vi ha såkalt administrativ innsigelse, fordi tiltak er i strid med kulturminneloven. Uten dispensasjon vil ikke planen kunne effektueres. For Hovedbygningen kan tiltakets omfang og art gjøre det nødvendig å foreta en delvis avfredning og Riksantikvaren er i så fall riktig myndighet. Dette kan skje i form av innsigelse fra Riksantikvaren til planen eller knyttet til dispensasjonsbehandlingen.

Fylkesutvalgets vedtak av 06.09.2022:

1. Utbygging av NTNU campus er viktig i et nasjonalt og regionalt perspektiv. I kraft av Trøndelag fylkeskommunes rolle som regional samfunnsutvikler mener fylkesutvalget at det er svært viktig å sikre NTNU best mulig utviklingsmuligheter innen de rammer og begrensninger som foreligger.
2. Tiltak i forslaget berører fredete bygninger og utomhusområder, og er i strid med fredningsvedtak fra 1994 og 2014. Tiltakshaver må søke om dispensasjon fra forbudene som fremgår av disse vedtakene, jf. kulturminneloven §§ 15a og 19 tredje ledd. Fylkesutvalget understreker at planen ikke vil kunne effektueres uten dispensasjonsvedtak.
3. Fylkeskommunen har innsigelse til planforslaget inntil fortau og muligheter for etablering av fremtidig sykkelveg øst for krysset Eidsvolls gate – Christian Frederiks gate er tatt inn på plankartet. Dette med hjemmel i statlige planretningslinjer for samordnet bolig-, areal- og transportplanlegging.
4. For øvrige deler av fylkeskommunens ansvarsområder viser fylkesutvalget til fylkesdirektørens merknader og faglige råd i saksfremlegget og tilhørende notat med kulturminnefaglig vurdering i vedlegg 8

### **Riksantikvarens vurdering av planen**

Hovedbygningen på NTNU er universitetsanleggets mest markante og kjente bygning. Den var tidligere en helt sentral undervisningsbygning med bl.a. bibliotek og lesesaler, i tillegg til administrasjonslokaler. Etter hvert som NTH, og senere NTNU, er utvidet med stadig flere studieretninger og tilhørende bygninger, har bruken av hovedbygningen endret seg noe fra

undervisning til administrasjon. Den inneholder imidlertid fortsatt auditorier og en del andre undervisningsrom, som fremdeles er i bruk. I henhold til forvaltningsplanen fra 2019 holder rektoratet og administrasjonen til i første etasje i vestfløyen. Biblioteket med tilhørende lesesaler holder til i midtfløyens første etasje. Resten av midtfløyen inneholder kontorer, lese- og studieplasser, magasiner og kontorer for studentorganisasjoner. Bygget for øvrig brukes både til undervisning, kontorarbeidsplasser og møter. Aula og rådssal benyttes hovedsakelig ved seremonielle anledninger.

I utgangspunktet er NTNUs ide om å utvikle hovedbygningen til et såkalt hovedknutepunkt for universitetet god. En mer aktiv bruk av bygningen til undervisningsformål vil styrke bevisstheten om bygningens betydning og historie i tillegg til å være et landemerke og signalbygg for NTNU. At nye funksjoner innpasses i fredete bygninger gir ofte både god og bærekraftig ressursbruk og godt kulturmiljøvern. Tiltak som legger til rette for universell utforming av kulturminner og kulturmiljøer representerer tungtveiende samfunnshensyn som kulturmiljøforvaltningen så langt det er mulig vil forsøke å finne løsninger for. Innpassing av nye funksjoner må imidlertid skje innenfor rammen av tålegrenser som settes av fredningens formål med tilhørende bestemmelser.

#### Kulturminnelovens begrensning av endringer på fredete kulturminner

Kulturminneloven § 15a åpner for at det kan gis dispensasjon fra fredningsbestemmelsene. Det stilles imidlertid to vilkår, som begge må være oppfylt for at dispensasjon kan gis. Tiltaket kan ikke medføre et vesentlig inngrep, og det må foreligge et særlig tilfelle. Bestemmelsen er i tillegg en «kan-bestemmelse», som betyr at en søknad om dispensasjon kan avslås selv om begge vilkårene er oppfylt, hvis behovet for å beskytte det freda kulturmiljøet vurderes å gå foran søkers behov eller samfunnsmessige behov som tilsier at dispensasjon skal gis.

Hva som er et vesentlig inngrep, vil bero på et faglig skjønn. Kulturmiljømyndighetene foretar en helhetlig vurdering av det omsøkte tiltaket sett opp mot de kulturhistoriske verdiene fredningsvedtaket skal ivareta. Formålet med fredningen og fredningsbestemmelsene er førende for denne avgjørelsen.

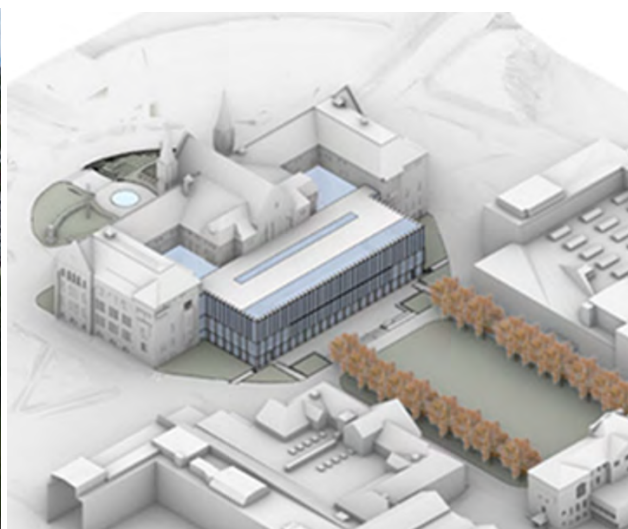
#### **Riving er et vesentlig inngrep**

Hel eller delvis riving av en freda bygning vil i så godt som alle tilfeller innebære et vesentlig inngrep. Det samme vil innbygging av større deler av fasadene på et freda bygningsvolum. Bildene nedenfor illustrerer hvor omfattende endringer av hovedbygningen på NTNU

reguleringssaken åpner for. Samlet sett er dette endringer som overskrider hva det kan gis dispensasjon for etter kulturminneloven.



Situasjon 2017, foto: Andre Hope



Mulighetsstudie 1, vers. 2+, Reguleringsgrunnlag

Tiltakene reguleringen åpner for vil endre hovedbygningens sørfasade på en vesentlig måte. Den fredete bibliotekfasaden vil ikke lenger utgjøre hovedbygningens fasade mot campus, og biblioteket vil endres fra å være en egen og godt synlig bygningsfløy til en romsekvens inne i et større nybygg.

Når det gjelder dispensasjonsbestemmelsens vilkår om «særlige tilfelle», mener Riksantikvarens at den videreføringen og styrkingen av universitetsaktivitetene på NTNU som reguleringsplanprosessen totalt sett legger grunnlaget for, utgjør tungtveiende samfunnshensyn. At NTNUs hovedbygning tilrettelegges for en revitalisering som hovedknutepunkt for undervisning og andre studentrelaterte aktiviteter, vil imidlertid isolert sett ikke utgjøre et særlig tilfelle som kan begrunne dispensasjon. Riksantikvaren anser at den ønskede revitaliseringen av hovedbygningen vil kunne oppnås ved mindre inngripende endringer enn det planforslaget legger opp til, for eksempel ved at eksisterende romstruktur i større grad benyttes til undervisning.

### **Øvrige kulturmiljøhensyn**

Riksantikvaren har overtatt reguleringsplan for Gløshaugen, delområde 3 som kulturmiljømyndighet. Trøndelag fylkeskommune har i «Kulturminnefaglig vurdering fra seksjon kulturminner», datert 24.8.2022 gjort en svært grundig vurdering av alle kulturmiljøfaglige aspekter ved reguleringsplanen. Når det gjelder de temaene som omtales der, med unntak av forholdene knyttet til hovedbygningen som er omtalt over, er Riksantikvaren

enig med fylkeskommunens vurderinger og faglige råd, og forutsetter at de tas hensyn til i den videre behandlingen av saken. De administrative innsigelsene som Trøndelag fylkeskommune har fremmet, med unntak av tema Hovedbygningen, er vi enige i. Målet er at vi finner en løsning på disse i den videre dialogen i plansaken.

### **Konklusjon**

Riksantikvaren reiser innsigelse til reguleringsplan for Gløshaugen - Delområde 3. Endringene som foreslås for hovedbygningen er i direkte konflikt med hovedbygningens nasjonale verdier og de to fredningsvedtakene for hovedbygningen.

Riksantikvaren støtter ideen om å revitalisere hovedbygningen som et sentralt undervisningslokale og et hjerte i anlegget på Gløshaugen, men dette må gjøres innenfor de rammene som fredningene setter. Riksantikvaren ser fram til en dialog med utbygger og kommunen om dette.

Vennlig hilsen

Elisabeth Dahle  
avdelingsdirektør

Leidulf Mydland  
seksjonssjef

### **Brevet er elektronisk godkjent uten underskrift**

Kopi til: Trøndelag fylkeskommune, Fylkets hus, Postboks 2560, 7735 STEINKJER